

Teorie regionálního rozvoje

- Neoklasická ekonomie
- Keynesiánská ekonomie
- Neomarxismus
- Neoliberalismus
- Institucionální ekonomie

Cíl RR

= vyvážený socioekonomický rozvoj

- regionální rozvoj**

ekonomie

ekonomické teorie

= klíč k pochopení teorií RR

Ekonomické teorie

- témata
 - role státu v ekonomice
 - makroekonomika × mikroekonomika
 - nabídkové × poptávkové

Neoklasická ekonomie

- odraz pozitivismu v ekonomii
 - snaha po odhalení „velké teorie“ na základě kumulativnosti vědeckého poznání a jeho nezávislosti (A. Comte)
- samoregulační schopnosti trhu jako univerzální pravidlo
 - = rozvíjení myšlenek klasiků (Smith, Malthus, Ricardo)
- otcové zakladatelé
 - León Walras (1834–1910)
 - Alfred Marshall (1842–1924)

Neoklasická ekonomie

- samoregulační schopnost trhu
 - předpoklad racionality aktérů, dokonalé soutěže a dokonalé mobility výrobních faktorů
- mikroekonomické základy
 - podstatné je chování jednotlivců = individualismus
 - náročné na zpracování dat = kvantitativní metody
- kritika
 - zjednodušený přístup k realitě
 - (neskonalá) víra v samoregulaci trhu
- nepředpokládali existenci regionálních problémů

Neoklasická ekonomie

- úspory
 - vnitřní
 - úspory z rozsahu versus úspory ze specializace
 - vnější
 - finanční versus edukační versus aglomerační

Aglomerační úspory

- lokalizované koncentrace průmyslových specializací → průmyslové okrsky
- podmínky vzniku úspor (A. Marshall)
 - existence specializovaných služeb a vybavení,
 - dostupnost kvalifikované pracovní síly,
 - produkce nových nápadů,
 - transfer znalostí mezi firmami,
 - neformální kontakty a z nich vyplývající odvětvová atmosféra.

Aglomerační úspory

- typy úspor (A. Marshall)
 - úspory ze sdílení pracovního trhu,
 - úspory při šíření technologií blízkými firmami,
 - úspory ze společného využívání infrastruktury nebo dodavatelů.
- kooperace firem + externí úspory = KOLEKTIVNÍ EFEKTIVNOST = konkurenční výhoda
- moderní pojetí aglomeračních výhod
 - procesy „učení se“, inovace – dnes brány za nejvýznamnější, tzv. dynamické aglomerační výhody

Aglomerační úspory

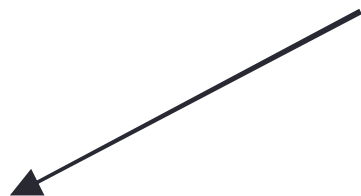
- v podstatě jsou dvojího typu
 - lokalizační
 - firmy z příbuzného odvětví spoří díky své prostorové blízkosti specifických a návazných výrob či služeb
 - minimalizovány jsou dopravní náklady
 - zvyšují se vazby mezi podniky, které mohou vyústit v ještě bližší způsoby kooperace
 - urbanizační
 - nezávisejí na příbuznosti odvětví firem, ale plynou všem firmám v daném území bez rozdílu, a to díky lokalizaci subjektů v urbanizované oblasti
 - čím větší je dané sídlo, tím větších úspor zde lze dosáhnout
 - čím větší je trh (aglomerace), tím vyšší je specializace služeb v oblasti

Keynesiánská ekonomie

- otec zakladatel
 - John Maynard Keynes (1883–1946)
- sociálně-reformistická teorie
 - kritika neoklasických dedukcí
 - období krize 30.-tých let
- makroekonomické základy
 - zásadní je hlavně agregátní poptávka
- počítá se státními zásahy do ekonomiky
- konstatuje, že trh nemusí nutně směřovat k rovnováze
- upřednostňování krátkodobých řešení problémů
 - „*In the long run, we are all dead*“
- krizi způsobila nerovnost mezi objemem úspor a objemem investic.
 - čím větší nerovnost existuje mezi úsporami a investicemi, tím větší nerovnováha vzniká na samotném trhu
 - stát má nedostatek úspor vyvážit investicemi
 - investice mají multiplikační efekt

Keynesiánská ekonomie

krize → pokles mezd → nízká spotřeba → prohloubení krize

stimulace poptávky → řízení výroby k zaměstnanosti

státní investice

- změna rozdělování důchodů
- snížení úrokové míry
- státní výdaje do veřejného sektoru

Keynesiánská ekonomie

- kritika
 - prakticky prokázaná kumulace hospodářských problémů
 - problematika přerozdělování
 - konzervace starých struktur
 - dluhy

Neomarxismus

- sociálně-reformistická teorie
 - období ropné krize 70.-let, zvýšení úrokových sazeb u starých dluhů a projev všech chyb keynesiánství
- makroekonomické základy
 - základem jsou společenské struktury a sociální prostředí
 - opomíjení role jednotlivců
- cílem musí být změna struktur
 - buď revoluce a odstranění kapitalismu
 - nebo zestátnění
 - zásadní krize kapitalismu → reforma struktur revoluční přeměnou společnosti

Neomarxismus

- aktéři
 - vlastníci výrobních prostředků
 - námezdní síla
- vlastníci mají oproti dělníkům výhodu v možnosti rozdělovat nadhodnotu (resp. užitnou hodnotu) dle svého uvážení, což v pojetí neomarxistů znamená nespravedlnost (vykořisťování) vůči námezdní síle
- problémy plynou z rozdělování nadhodnoty, které má nejen třídní, ale i prostorový charakter

Neoliberální ekonomie

- makroekonomické základy
 - pravicová reakce na neúspěchy keynesiánství
 - v podstatě rozšíření neoklasických myšlenek o makroekonomický pohled
- vazba vlivu množství peněz v oběhu na stabilitu ekonomiky
 - inflace jako nebezpečný sociální faktor
- vlivu daňové zátěže na šedou ekonomiku
 - Lafferova křivka
 - vysoké daně snižují efektivitu výběru daní

Neoliberální ekonomie

- změna keynesiánských makro pravidel
 - motivace k aktivitě na mikro úrovni
 - vyšší rozsah soukromého sektoru
 - efektivnější státní sektor
- stát určuje pravidla hry, o zbytek se postará trh
 - kritika státních intervencí
 - konkurence, iniciativa aktérů, trh jako „soudce“
 - vysoké daně působí demotivačně

Neoliberální ekonomie

- Monetarismus (Milton Friedman, 1912-2006)
 - peníze jsou příčinnou změn v ekonomice
 - boj s inflací – množství peněz v oběhu určuje ekonomiku a mělo by odpovídat potenciálnímu produktu
 - keynesiánské danění, půjčování a následné investice tlačí na inflaci, aniž by to bylo schopno vyřešit v delším časovém úseku nezaměstnanost
- vládní regulace poptávky za nepředvídatelného prostředí v ekonomice vyúsťuje v zápornou platební bilanci a destabilizuje měnu
- individualismus aktérů → maximalizace užitku
- makroekonomická veličina = výsledek chování mikroekonomických subjektů

Neoliberální ekonomie

- Teorie veřejné volby
 - řeší optimální způsob rozhodování ve veřejném sektoru
 - toho ve většinovém hlasování dosáhnout nelze
 - politici rozhodují ve prospěch „středového voliče“
 - všechny politické sliby a opatření z druhé poloviny volebního období jsou „krátkozraké“ – upřednostnění krátkodobých zisků se zvýšením střednědobého kolapsu

Neoliberalní ekonomie

- kritika
 - podceňování vlivu monopolů a moci v ekonomice

Institucionální ekonomie

- zatímco předchozí teorie řeší primárně následky, institucionální ekonomie si všímá příčin vzniku a vývoje ekonomických rozdílů mezi regiony
 - klade důraz na objasnění změn podstatných pro dynamiku v hospodářství – otázka zní Jak dochází ke změnám?
 - moderní směr s kořeny na počátku 20. století
 - Thorstein Veblén (1857 – 1929)
- institucí je chápáno jakékoliv omezení ekonomického chování lidí

Institucionální ekonomie

- ekonomika je systém podléhající vývoji v čase
 - tento systém je vázán na aktéry, kteří mají své zvyky a vztahy – jimi je určeno ekonomické chování jednotlivců, jež stanovuje rámce (= instituce)
 - těch je několik – podporuje vznik a šíření inovací
 - jedinci se nemusejí chovat racionálně, ale v intencích těchto rámců
 - myšlenka neexistence jedné správné cesty
 - neexistence pevného řádu ekonomiky

Institucionální ekonomie

- kritika
 - nedává jednoznačný návod = politicky neprůchodná 😊
 - malá pozornost k makroekonomii
- úspěchy
 - analýza motivů chování aktérů
 - procesy „učení se“ a inovací
 - vztah právo-ekonomika
 - role moci a zájmových skupin

Děkujeme za pozornost!!!

Použité zdroje

- Krejčí T. & Klusáček P. (2010). Úvod. In T. Krejčí et al. *Regionální rozvoj – aplikace, teorie, regionalizace*, pp. 4-21. Brno: MENDELU.